

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi työaikalain 2 ja 7 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen
työaikalain 2 ja 7 §:n muuttamisesta
(HE 100/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Päivi Kantanen,
työ- ja elinkeinoministeriö
- palvelussuhdepäällikkö Irmeli Niittymäki,
Helsingin kaupunki, sosiaalivirasto
- varhaiskasvatuksen johtaja Sole Askola-Veh-
viläinen, Vantaan kaupunki, sivistystoimi

- kunnanjohtaja Juha Urpilainen ja työnsuun-
nittelija Olavi Tuikkanen, Kinnulan kunta
- neuvottelupäällikkö Ulla-Riitta Parikka, Kun-
nallinen työmarkkinalaitos KT
- lakimies Inka Douglas, Toimihenkilökeskus-
järjestö STTK ry
- lakimies Päivi Ahonen ja toimitsija Minna
Pirttijärvi, Julkisten ja hyvinvointialojen liit-
to JHL ry
- työmarkkina-asiamies Tuula Hosio, Julkis- ja
yksityisalojen toimihenkilöliitto JYTY ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Suomen Kuntaliitto
- Akava ry
- Suomen Yrittäjät ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan työaikalain soveltamis-
alaa laajennettavaksi siten, että perhepäivähoita-
jien työ tulisi lain soveltamisalan piiriin. Tämän
vuoksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi työ-
aikalain soveltamisalarajaus, jonka perusteella
lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettu
perhepäivähoito on suljettu työaikalain sovelta-

misen ulkopuolelle. Lisäksi ehdotetaan muutet-
tavaksi työaikalain säännöstä jaksotyöajasta si-
ten, että myös perhepäivähoidossa voitaisiin
käyttää jaksotyöaikaa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyl-
lä 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Työaikalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että perhepäivähoitajien työ tulee työaikalain soveltamisalan piiriin ja perhepäivähoidossa voidaan käyttää jaksotyöaika. Perhepäivähoitajien työn saattaminen työaikalain piiriin on tarpeen, jotta kansallinen lainsäädäntömme saadaan vastaamaan EU:n työaikadirektiivin velvoitteita.

Perhepäivähoidon toteuttamistavat ovat monipuolistuneet viime vuosien aikana. Lapsia hoidetaan paitsi hoitajan kotona myös vuorotellen eri hoitajien kotona, hoidon piiriin kuuluvien perheiden kotona, parityöskentelynä toisen perhepäivähoitajan kotona ja kunnan järjestämissä tiloissa ryhmäperhepäiväkodissa. Sovellettavat työaikanormit vaihtelevat perhepäivähoidossa nykyisin sen mukaan, missä lapsia kulloinkin hoidetaan. Työaikalain soveltamisalan ulkopuolella ovat perhepäivähoidon piirissä työskentelevistä vain ne, jotka hoitavat lapsia omassa kodissaan.

Valiokunta pitää lakiehdotusta tärkeänä ja tarpeellisena. Perhepäivähoitajien työaikasuoje-
lun lakisääteistäminen saattaa omassa kodissa työskentelevät perhepäivähoitajat yhdenvertaisempaan asemaan muiden työntekijöiden kanssa. Muutos edistää hoitajien työssä jaksamista ja siten välillisesti myös lasten hoidon laatua.

Perhepäivähoitajien työaika

Perhepäivähoitajien säännöllinen viikkotyöaika on nykyisin kunnallisen yleisen työ- ja virkaehtosopimuksen mukaan keskimäärin 43 tuntia 15 minuuttia. Käytännössä perhepäivähoitajien työaika voi olla pidempikin, koska perhepäivähoitajat ovat velvollisia tekemään ylityötä eikä heille makseta ylityöstä korotettua tuntipalkkaa. Työn luonteesta johtuen perhepäivähoitajan työn päivittäinen alkamis- ja päättymisajankohta ja työpäivän pituus voivat vaihdella.

Kunnallisten perhepäivähoitajien saattaminen työaikalain alaisuuteen tarkoittaa käytännössä sitä, että heidän keskimääräinen säännöllinen työaikansa on jatkossa 40 tuntia viikossa. Työajan ei kuitenkaan tarvitse olla joka päivä enintään 8 tuntia tai joka viikko enintään 40 tuntia. Työaikalaki mahdollistaa sekä päivittäisen että viikottaisen työajan jouston, kunhan perhepäivähoitajan työaika tasoittuu keskimäärin 40 tuntiin viikossa tasoittumisjakson puitteissa.

Työaikalain mukaan työaikojen joustot ovat mahdollisia sekä yleistyöajassa että jaksotyössä. Yleistyöaika koskevan työaikalain 6 §:n mukaan työntekijän työaika on 8 tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa, mutta se voidaan järjestää myös keskimäärin 40 tunniksi viikossa enintään 52 viikon ajanjakson aikana.

Päivittäisestä enintään 8 tunnin työajasta voidaan sopia toisin valtakunnallisten työmarkkinajärjestöjen kesken. Kunta-alan sopimuksen mukaan päivittäinen työaika voi yleistyöajassa olla enintään 9 tuntia. Sekä viikottaisen työajan että päivittäisen työajan joustot ovat siten mahdollisia myös siinä tapauksessa, että perhepäivähoitajan työaika määräytyy yleistyöajan mukaisesti.

Lakiehdotuksessa esitetään työaikalain 7 §:n muuttamista siten, että perhepäivähoidossa olisi mahdollista käyttää jaksotyötä. Jaksotyössä on suoraan lain nojalla mahdollisuus yleistyöaika suurempaan päivittäisen työajan joustoon, koska päivittäisen työajan pituutta ei ole rajoitettu.

Kunta voisi jatkossa päättää, ovatko kunnan palveluksessa olevat perhepäivähoitajat yleistyöajassa vai sovelletaanko heihin jaksotyötä koskevia säännöksiä. Jos kunnan perhepäivähoitajien työ päätetään järjestää jaksotyöksi, voi kunnan perhepäivähoitajan päivittäinen työaika olla pidempi kuin 8 tuntia, kunhan hänelle turvataan vähintään 9 tunnin pituinen vuorokausilepo ja viikottainen työaika tasoittuu keskimäärin 40 tuntiin kahden tai kolmen viikon tasoittumisjaksoissa tai pidemmässä — jopa kalenterivuoden pituisessa — tasoittumisjaksossa, jos sellaisesta sovitaan kunnallisen työmarkkinailaitoksen ja

perhepäivähoitajia edustavien valtakunnallisten järjestöjen kesken.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lainmuutoksen jälkeen asianomaiset työmarkkinajärjestöt muokkaavat yhdessä työehtosopimuksia niin, että niistä saadaan tarvittavaa joustoa perhepäivähoitopalvelujen järjestämiseen niin hoitajia kuin lasten vanhempiakin tyydyttävällä tavalla. Valiokunta korostaa myös Kuntaliiton ja työmarkkinajärjestöjen merkitystä palvelujen järjestämistapojen kehittämisessä ja parhaiden käytäntöjen levittämisessä.

Perhepäivähoidon kehittäminen osana päivähoitojärjestelmää

Valiokunta pitää perhepäivähoitoa merkittävänä vaihtoehtona erityisesti pienten lasten ja sisarus-ten hoidon järjestämisessä. Se soveltuu hyvin myös haja-asutusalueille. Esityksen tavoitteena on osaltaan edesauttaa sitä, että perheiden suosi-ma perhepäivähoito säilyisi tulevaisuudessakin merkittävänä lasten päivähoitomuotona.

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään lisäämään perhepäivähoitajan työn houkuttelevuutta, jotta nykyistä useampi hakeutuisi perhepäivähoitajan ammattiin. Kotona työskentelevien perhepäivähoitajien määrä on viime vuosikymmeninä vä-hentynyt huomattavasti, ja se on nyt alle kolmas-osa parinkymmenen vuoden takaisesta määrästä. Haasteita työvoiman saatavuudelle asettaa myös se, että merkittävä osa perhepäivähoitajis-ta on lähitulevaisuudessa siirtymässä eläkkeel-le. Työehtojen parantumisen toivotaan lisäävän halukkuutta ryhtyä perhepäivähoitajaksi niin, että perhepäivähoitopalveluihin olisi tulevaisuu-dessa saatavissa riittävästi työvoimaa ja hoito-muodon jatkuvuus pystyttäisiin turvaamaan.

Lakimuutos mahdollistaa jaksotyön käyttämi-sen perhepäivähoidossa, ja tasoitusjakson pi-tuus voidaan työehtosopimuksin sopia jopa vuo-den pituiseksi ajaksi. Nämä säännökset antavat kunnille hyvät mahdollisuudet kehittää sellaisia ratkaisuja, jotka sopivat niin perhepäivähoitajil-le kuin lasten vanhemmillekin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kunnissa kehi-tetään aktiivisesti oman kunnan olosuhteisiin so-

veltuvia työaikamalleja ja sijaishoitoratkaisuja. Monissa kunnissa on jo nykyisin hoitajan tai hoitajan lasten sairaustapausten taikka hoitajan koulutuspäivien varalta varahoitojärjestelyjä, jotka pohjautuvat sijaishoidon järjestämiseen esimerkiksi päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoi-dossa tai perhepäivähoitajien kesken sovittujen järjestelyjen avulla.

Valiokunta korostaa, että perhepäivähoitajan työ on tehtävän vaativuuteen ja vastuullisuuteen nähden heikosti palkattua. Oman kodin käyttä-minen vieraiden lasten hoitamiseen merkitsee rajoituksia myös muun perheen elämään. Nyt ehdotettujen parannusten jälkeenkin perhepäivähoitajien työaika jää pidemmäksi kuin muilla kunnan työntekijöillä ja osa perhepäivähoitajan työhön liittyvistä velvoitteista on heikosti kor-vattuja tai jää korvausten ulkopuolelle. Työtä perhepäivähoitajan työn houkuttelevuuden pa-rantamiseksi onkin syytä jatkaa.

Asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin, että kunnat voivat ryhtyä ostamaan tarvitsemian-sa perhepäivähoitopalveluita yksityisiltä perhe-päivähoitajilta, joita työaikalaki ei koske. Valio-kunta korostaa, että tällaisissa tilanteissa tulee kyseessä olla aito yritystoiminta eikä työaika-lain säännösten kiertämiseksi luotu pakkoyrittä-misen tilanne, jossa nykyiset kunnalliset perhe-päivähoitajat irtisanottaisiin ja he joutuisivat työllistämään itsensä yksityisinä perhepäivähoi-tajina, joilta kunta sitten ostaisi perhepäivähoi-topalvelua.

Joissakin kunnissa pidetään mahdollisena, että perhepäivähoito vähentyy merkittävästi tai loppuu kokonaan ehdotetuista muutoksista joh-tuvien lisäkustannusten, hoitajapulan tai hoito-muodon suosion romahtamisen takia. Valiokun-ta katsoo kuitenkin, että lainsäädäntö antaa kun-nille mahdollisuuksia kehittää paikalliseen tilan-teeseen sopivia ratkaisuja, joilla kohtuullisiin kustannuksin turvataan hoitomuodon jatkumi-nen ja kehittyminen. Valiokunta korostaa, että nykyisille perhepäivähoitajille tulee järjestää tarvittavaa täydennyskoulutusta niin, että he voi-vat sijoittua töihin muiden päivähoitomuotojen palvelukseen, jos pelot perhepäivähoidon suos-ion vähenemisestä toteutuvat.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Paula Sihto /kesk
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
jäs.	Arja Karhuvaara /kok	Katja Taimela /sd
	Johanna Karimäki /vihr	Tarja Tallqvist /kd
	Merja Kuusisto /sd	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Merja Kyllönen /vas	Jyrki Yrttiaho /vas.
	Esa Lahtela /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.